

شناسایی مجلات الکترونیک هسته‌ی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان در زمینه‌ی موضوعی

بهداشت محیط و مقایسه‌ی آن‌ها با مجلات نمایه شده در پایگاه ISI*

محمد علی برومند^۱، ندا اسدیان^۲، منصوره جمشیدیان^۲، زهرا رجبی^۱، الهام زارعی^۳

چکیده

مقدمه: تأمین مجلات علمی بخش عمده‌ای از بودجه‌ی کتابخانه‌های دانشگاهی را به خود اختصاص می‌دهد. از این رو انتخاب مجلاتی که بتواند نیاز اطلاعاتی کاربران دانشگاه‌ها را مرتفع سازد و از نظر علمی نیز دارای اعتبار مناسبی باشد، بسیار حایز اهمیت است. هدف از این مقاله، شناسایی مجلات الکترونیک هسته‌ی حوزه‌ی موضوعی بهداشت محیط دانشگاه علوم پزشکی اصفهان با استفاده از قانون Bradford و بررسی وضعیت این مجلات از نظر جایگاه آن‌ها در فهرست ISI بوده است.

روش بررسی: این مطالعه، پژوهشی پیمایشی است که به روش کتاب‌سنجی در سال ۱۳۸۸ انجام شده است و به شناسایی مجلات هسته در بین ۱۹۱ عنوان مجله‌ی الکترونیک تمام متن موجود در کتابخانه‌ی ملی دیجیتال پزشکی ایران در حوزه‌ی موضوعی بهداشت محیط پرداخته است. ابزار گردآوری اطلاعات، سیاهه‌ی واری بوده است و داده‌های این پژوهش نیز با استفاده از آمار توصیفی در نرم‌افزار Excel تجزیه و تحلیل شده است.

یافته‌ها: مجلات هسته‌ی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان در حوزه‌ی بهداشت محیط، ۳ عنوان و شامل مجلات Social Science and Medicine، Patient Education and Counseling و Preventive Medicine بود. همچنین پراستفاده‌ترین مجله‌ی این حوزه توسط کاربران دانشگاه، در گزارش‌های استنادی مجلات ۲۰۰۸ وجود نداشت و معتبرترین مجله‌ی ISI در جایگاه سی و دوم فهرست میزان استفاده از مجلات الکترونیک این حوزه قرار داشت.

نتیجه‌گیری: نتایج نشان دهنده‌ی آشنایی کم کاربران دانشگاه علوم پزشکی با منابع الکترونیک موجود در حوزه‌ی بهداشت است. اما می‌توان انتظار داشت که در صورت برگزاری دوره‌های آموزشی به منظور آشنایی بیشتر کاربران دانشگاه با منابع الکترونیک این حوزه و اطلاع‌رسانی کافی در مورد پوشش موضوعی مجموعه‌های الکترونیک مختلف، میزان استفاده از مجلات الکترونیک موجود افزایش یابد.

واژه‌های کلیدی: نشریات ادواری؛ دانشکده‌های بهداشت؛ بهداشت شغلی؛ بهداشت همگانی؛ دانشگاه‌ها؛ منابع.

نوع مقاله: تحقیقی

پدیرش مقاله: ۱۹/۱۱/۹

اصلاح نهایی: ۱۹/۱۱/۳

وصول مقاله: ۱۹/۵/۱۱

ارجاع: برومند محمدعلی، اسدیان ندا، جمشیدیان منصوره، رجبی زهرا، زارعی الهام. شناسایی مجلات الکترونیک هسته‌ی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان در زمینه‌ی موضوعی بهداشت محیط و مقایسه‌ی آن‌ها با مجلات نمایه شده در پایگاه ISI. مدیریت اطلاعات سلامت ۱۳۸۹؛ ۷ (ویژه‌نامه): ۶۷۹-۶۸۸.

مقدمه

* این مقاله حاصل طرح تحقیقاتی شماره‌ی ۲۸۷۲۸۸ با حمایت مالی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان می‌باشد.

۱. کارشناس ارشد، کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران. (نویسنده‌ی مسؤل)

Email: ma.boroumand@gmail.com

۲. کارشناس، کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران.

۳. کارشناس، کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی، کتابخانه‌ی مرکز تحقیقات شرکت فولاد مبارکه، اصفهان، ایران.

مجلات که یکی از مهم‌ترین منابع اطلاعاتی مورد استفاده در کتابخانه‌های دانشگاهی محسوب می‌شوند، در مقایسه با سایر منابع اطلاعاتی همانند کتاب با سرعت بیشتری بروز رسانی می‌شوند و اطلاعات جدیدتری را آرایه می‌دهند (۱). اما

اصطلاح مجلات هسته (Core Journals) استفاده می‌شود. مجلات هسته‌ی هر حوزه‌ی تخصصی از نظر اعتبار و کیفیت مطالب ارایه شده جزء بهترین مجلات منتشر شده در آن حوزه می‌باشند.

در زمینه‌ی شناسایی مجلات هسته، تحقیقات مختلفی در داخل و خارج از کشور انجام شده است. از آن جمله سلیمی جهرمی در پژوهش خود به بررسی میزان کاربرد قانون Bradford در بررسی استفاده از نشریات ادواری کتابخانه‌های علوم پزشکی ایران پرداخت (۴). قاضی میر سعید نیز در پایان‌نامه‌ی خود به تعیین مجلات هسته‌ی دندانپزشکی با استفاده از میزان استناد به آن‌ها در مدلین و نمایه‌نامه‌ی استنادی علوم در سال ۱۹۸۸ پرداخته است. در یافته‌های این بررسی تعداد ۵ مجله با بیشترین نسبت استناد، به عنوان مجلات هسته ذکر شد (۵). همچنین ابراهیمی در تحقیق خود با عنوان «تعیین نشریات هسته‌ی لاتین دانشکده‌ی علوم انسانی در کتابخانه‌ی مرکزی دانشگاه تربیت مدرس» با استفاده از قانون Bradford، ۱۶۰ عنوان از نشریات لاتین را با استفاده از روش کتاب‌سنجی بررسی کرد و دریافت که ۳۷/۵ درصد از مجلات یا هرگز استفاده نشده‌اند و یا حداکثر یکبار مورد استفاده قرار گرفته‌اند (۶). در تحقیق دیگری، حمدی‌پور و مهرداد پژوهشی درباره‌ی نشریات هسته‌ی لاتین دانشکده‌ی علوم دانشگاه شیراز بر اساس قانون Bradford و دیدگاه استادان و محققان آن دانشکده انجام دادند و مجلات هسته‌ی آن دانشگاه را تعیین نمودند (۷). مقصودی نیز در پژوهش خود به تعیین مجلات هسته‌ی خارجی رشته‌ی روانشناسی تربیتی در بین ۷۰ عنوان پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد روانشناسی تربیتی دانشگاه‌های اهواز و شیراز در طی سال‌های ۷۲-۱۳۷۶ پرداخت (۲). همچنین حیاتی و رنجبر در پژوهش خود به تعیین نشریات هسته‌ی لاتین دانشکده‌ی ادبیات و علوم انسانی و دانشکده‌ی علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه شیراز در کتابخانه‌ی میرزای شیرازی پرداختند (۸).

احمدزاده نیز در پژوهشی میزان استفاده از مجلات لاتین

گزینش و انتخاب مجلات، با توجه به افزایش سالانه‌ی مبلغ اشتراک آن‌ها از یک سو و کمبود بودجه‌ی کتابخانه از سوی دیگر همواره یک مشکل عمده در بخش مجموعه‌سازی کتابخانه‌ها بوده است (۲). تهیه‌ی مجلات علمی بدون توجه به این‌که تا چه میزان ممکن است توسط کاربران مورد استفاده قرار گیرند و عدم دقت کافی به نیازهای اطلاعاتی و میزان آشنایی و تجربه‌ی استفاده کنندگان از آن‌ها می‌تواند منجر به نادیده گرفتن معیارهای انتخاب نشریات و تهیه‌ی مجموعه‌ای نه چندان قابل استفاده گردد. امروزه با گسترش روزافزون شبکه‌های اطلاعاتی و ظهور نرم‌افزارها و سخت‌افزارهای جدید، بسیاری از ناشران مهم، متن کامل مجلات خود را از این طریق به مشتریان خود عرضه می‌کنند. ظهور پدیده‌ی جدیدی به نام وب، کمیت و کیفیت دسترسی به مجلات را به شدت دگرگون ساخته است (۳) اما در واقع به دلیل محدودیت‌های مالی، هیچ کتابخانه‌ای قادر به اشتراک همه‌ی مجلات الکترونیکی موجود در زمینه‌های موضوعی مورد نیاز خود نخواهد بود. میزان مراجعه به یک مجله، میزان استناد به مقالات آن و یا رتبه‌ی مجله در پایگاه‌های استنادی معتبر همانند JCR یا Journal Citation Report (گزارش‌های استنادی مجلات) از عواملی هستند که می‌توانند کتابداران را در انتخاب مجلات معتبر راهنمایی کنند.

کتابخانه‌های دانشگاهی ایران همانند سایر کتابخانه‌های دانشگاهی دنیا از یک سو با محدودیت‌های منابع مالی و از سوی دیگر با تنوع مجلات الکترونیکی موجود در حوزه‌های تخصصی مواجه هستند. این مسأله، لزوم استفاده از روش‌های علمی به منظور انتخاب معتبرترین مجلات الکترونیکی موجود را بیش از گذشته نشان می‌دهد. یکی از حوزه‌های موضوعی متنوع و گسترده در دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، حوزه‌ی موضوعی بهداشت محیط است. از این‌رو بررسی منابع الکترونیکی موجود در این حوزه از نظر میزان تطابق با معیارهای استاندارد مجموعه‌سازی و اعتبار منابع علمی به منظور انتخاب صحیح منابع، امری لازم به نظر می‌رسد. به منظور تعیین مجلات اصلی در هر حوزه‌ی موضوعی، از

تعیین عناوین هسته‌ی مجلات موجود در مرکز ملی خدمات بهداشتی استوکبورت انگلستان پرداختند (۱۶). Bravo در پژوهشی به بررسی میزان استفاده‌ی کتابخانه‌های دانشگاهی اسپانیا از مجلات الکترونیکی مجموعه‌ی الکترونیکی Emerald بین سال‌های ۲۰۰۲-۰۵ پرداخت. نتایج بررسی بر تعیین الگوی استفاده از منابع الکترونیکی، توزیع پراکندگی میزان استفاده از منابع، شناسایی منابع هسته و میزان ارتباط مجلات الکترونیکی تأکید دارد (۱۷).

بر اساس نتایجی که از پژوهش‌های قبلی در زمینه‌ی تعیین مجلات هسته‌ی حوزه‌های مختلف علوم تخصصی به دست آمده است، می‌توان به اهمیت شناسایی مجلات هسته و تعیین نیازهای واقعی جامعه‌ی استفاده کننده از کتابخانه پی برد. انجام چنین پژوهش‌هایی می‌تواند به روند تأمین منابع مورد نیاز و حذف منابع غیر ضروری به منظور بهبود ساختار مجموعه گسترده‌ی کتابخانه‌های دانشگاهی، کمک شایانی نماید. تعیین مجلات هسته به طور معمول از طریق قانون Bradford انجام می‌شود. این قانون از معروف‌ترین قوانین کتاب‌سنجی است که الگوی انتشار مقالات علمی در نشریات مربوط به یک رشته‌ی خاص را بیان می‌کند (۱۸). Bradford بیان نمود که توزیع مقالات در مجلات عملی از یک سطح بهنجار و طبیعی تبعیت می‌کند و همچنین اعتبار یک مجله به تعداد مراجعه به آن و تعداد مقالاتی که در آن چاپ شده است، بستگی دارد و توجه به این دو متغیر می‌تواند در انتخاب بهینه‌ی مجلات به کتابداران کمک کند. مقاله‌ی حاضر قصد داشته است مجلات الکترونیک هسته‌ی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان در زمینه‌ی موضوعی بهداشت محیط را بر اساس میزان استفاده‌ی کاربران دانشگاه از آن‌ها در سال ۲۰۰۸ تعیین نماید و آن‌ها را با فهرست مجلات ISI (مؤسسه‌ی اطلاعات علمی یا Institute for scientific information) در همین حوزه مقایسه نماید.

روش بررسی

این مطالعه، پژوهشی پیمایشی است که به روش کتاب‌سنجی

کتابخانه‌ی دانشکده‌ی هنرهای زیبا را تعیین و مجلات هسته‌ی این کتابخانه را مشخص نموده است (۹). عسگری و همکاران در پژوهشی دیگر اقدام به بررسی میزان استفاده از مجلات الکترونیکی در حوزه‌های ایمنی شناسی، خون شناسی و مغز و اعصاب و تعیین مجلات هسته و ماوراء هسته‌ی این حوزه‌ها در دانشگاه علوم پزشکی اصفهان نمودند (۱۰). همچنین Coffman و Morris پژوهشی با موضوع بررسی روند تهیه‌ی نشریات ادواری در کتابخانه با توجه به محدودیت‌های مالی در کتابخانه‌ی آلن مموریال انجام دادند. ایشان دریافتند که نشریات هسته، بهترین نشریات در یک موضوع هستند زیرا بیشترین و مرتبط‌ترین مقالات در یک موضوع را شامل می‌شوند (۱۱). Sivers نیز در پژوهش خود بیان می‌کند که رشد نشریات پژوهشی با فشار تورم و کاهش بودجه همراه است. وی بر لزوم انجام تحقیقات در کتابخانه‌ها، که منجر به تغییر مجموعه‌های تک نگاشتی به مجموعه‌های غنی‌پاییندها می‌شود، تأکید نموده است (۱۲). Howkins در پژوهشی با عنوان «کتاب‌سنجی مجلات الکترونیک در علم اطلاع رسانی»، ۲۸ نشریه‌ی الکترونیکی مربوط به این رشته را مورد بررسی قرار داد و با استفاده از قانون پراکندگی Bradford، تعداد نشریات الکترونیکی هسته را مشخص کرد (۱۳). Davis در پژوهشی که تحت عنوان «پروژه‌ی Asvin» یا «بررسی مجلات چاپی و الکترونیکی حوزه‌ی دامپزشکی در انگلستان و ایرلند» انجام داده است، اقدام به تعیین مجلات هسته‌ی این حوزه در کتابخانه‌های مذکور نموده است (۱۴). همین مؤلف در پژوهش دیگری با موضوع تعریف یک مجموعه‌ی پایه در کتابخانه‌ی دانشگاهی بر اساس تحلیل استنادی با بررسی استنادات انجام شده در تولیدات علمی محققین دانشگاه کورنل در زمینه‌ی علوم زیستی بین سال‌های ۱۹۹۶ تا ۲۰۰۱، به تعیین مجلات هسته در این زمینه‌ی موضوعی پرداخته است (۱۵). Crudge و Hill در پژوهش خود تحت عنوان «گردآوری مجلات هسته‌ی کتابخانه‌ی خدمات بهداشتی: شناختی از طریق مشورت و نظر خواهی از نیروی انسانی»، به مطالعه پیرامون

این سیاهه بر اساس ترتیب نزولی میزان استفاده از مجلات تنظیم شد و جدول و نمودار Bradford برای مجلات مورد نظر ترسیم گردید.

بر این اساس شاخص‌های آماری شامل تعداد عناوین مجلات (J)، تعداد استفاده از هر یک از آن‌ها (A)، تعداد کل استفاده (J*A)، فراوانی تجمعی عناوین (cfj) و فراوانی تجمعی تعداد استفاده (cfj.A) محاسبه گردید. سپس با به دست آوردن ضریب Bradford و با محاسبه از طریق رابطه‌ی $R(n) = a.nb$ مجلات هسته مشخص شد. در مرحله‌ی بعد به منظور مقایسه‌ی میزان مشابهت مجلات به دست آمده با مجلات ISI، مجلات هسته‌ی مشخص شده با سیاهه‌ی مجلات حوزه‌ی بهداشت محیط، که در گزارش استنادی مجلات در پایگاه JCR نمایه شده‌اند، مقایسه شد و وضعیت آن‌ها در این فهرست تعیین گردید.

یافته‌ها

جدول ۱ توزیع فراوانی مجلات الکترونیکی حوزه‌ی بهداشت محیط و میزان هم‌پوشانی آن‌ها بر اساس مجموعه‌های الکترونیکی را نشان می‌دهد.

در سال ۱۳۸۸ انجام شده است و به شناسایی مجلات هسته در بین تعداد ۱۹۱ عنوان مجله‌ی الکترونیکی تمام متن موجود در کتابخانه‌ی ملی دیجیتال پزشکی ایران در حوزه‌ی موضوعی بهداشت محیط پرداخته است. ابزار گردآوری اطلاعات، یک سیاهه‌ی وارسی بود که روایی آن به تأیید متخصصان مربوط رسیده است. داده‌های این پژوهش نیز با استفاده از آمار توصیفی و با استفاده از نرم‌افزار Excel تجزیه و تحلیل شده است. به منظور تعیین مجلات موجود در حوزه‌ی بهداشت محیط از بخش جستجوی کتابخانه‌ی ملی دیجیتال پزشکی ایران استفاده شده است. مجلات مذکور با موضوع Public Environmental & Occupational Health قابل بازیابی هستند. پس از دستیابی به فهرست این مجلات، آمار میزان مراجعه به هر یک از این مجلات از بین گزارش‌های استفاده از پایگاه‌های اطلاعاتی در سال ۲۰۰۸ که در سوابق مربوط در کتابخانه‌ی مرکزی دانشگاه موجود بود، استخراج گردید. همچنین به علت این که آمار میزان استفاده از مجلات الکترونیکی مجموعه‌های Springer، BMJ و MD Consult قابل تهیه نبوده است، این مجموعه‌ها از دامنه‌ی پژوهش حذف شده‌اند. سپس

جدول ۱: توزیع فراوانی مجلات حوزه‌ی بهداشت محیط به تفکیک مجموعه‌های الکترونیکی

مجموعه‌های الکترونیکی حوزه‌ی بهداشت محیط	تعداد مجلات بهداشت محیط	درصد	هم‌پوشانی						
			Emerald	MD Consult	OVID	Oxford	Proquest	Science Direct	Wiley Interscience
Emerald	۵	۲/۶	۲				۳		
MD Consult	۳	۱/۶		۳					
OVID	۱۰	۵/۲		۱	۳		۶		
Oxford	۱۱	۵/۸				۵	۶		
Proquest	۱۲۶	۶۶					۱۱۲		
Science Direct	۲۰	۱۰/۵					۱	۱۹	
Wiley Interscience	۱۶	۸/۴						۱	۱۵
جمع کل	۱۹۱	۱۰۰							

شده‌اند که مجموع دفعات استفاده از مجلات در طبقات، به طور تقریبی با یکدیگر مساوی می‌باشد. در نتیجه می‌توان گفت:

$$\frac{\sum A_k}{K} = A_k$$

$$A_1 \approx A_2 \approx A_3 \approx A_4 \approx A_5 \approx A_6$$

و بر این اساس

همچنین به منظور رسم نمودار میزان استفاده از مجلات، لگاریتم فراوانی تجمعی عناوین در پایه‌ی نپرز محاسبه و در مقابل فراوانی تجمعی عناوین وارد شده است.

ضریب Bradford در جدول فوق از طریق رابطه‌ی J_{n+1}/J_n محاسبه می‌شود. از تقسیم مجموع ضرایب Bradford بر تعداد طبقات در نظر گرفته شده، ضریب کل Bradford محاسبه شد که این عدد برای جدول مذکور ۲/۲۴ = b به دست آمده است. به منظور تعیین مجلات هسته بر اساس جدول فوق، از رابطه‌ی $R(n) = a.n^b$ استفاده شد.

$$R(n) = a.n^b$$

$$5219 = (549)(n^{2/24})$$

$$n^{2/24} = 5219/549 = 9/51$$

$$2/24 = \log n = \log 9/51$$

$$\rightarrow n = 2/57 \approx 3$$

بر اساس محاسبات انجام شده، تعداد مجلات هسته در زمینه‌ی موضوعی بهداشت محیط، ۳ عنوان به شرح زیر می‌باشد:

1. Social Science and Medicine
2. Patient Education and Counseling
3. Preventive Medicine

بر اساس جدول ۱ بیشترین تعداد مجلات الکترونیکی حوزه‌ی بهداشت محیط در پایگاه Proquest موجود می‌باشد (۱۲۶ عنوان) و کمترین تعداد مربوط به پایگاه MD Consult (۳ عنوان) است. تعداد مجلات الکترونیکی بهداشت محیط در مجموعه‌ی BMJ Journals شامل ۴ عنوان است که همه‌ی عناوین مذکور در مجموعه‌ی Proquest موجود می‌باشند. همچنین بر اساس نتایج به دست آمده از این بررسی، میانگین استفاده از هر یک از مجلات حوزه‌ی بهداشت محیط به تفکیک مجموعه‌های الکترونیکی به شرح جدول ۲ ارایه شده است.

میانگین بیشترین استفاده از مجلات الکترونیکی حوزه‌ی بهداشت محیط مربوط به مجموعه‌ی Science Direct و برای هر مجله ۱۶۰/۰۵ بار در طول دوره‌ی مورد بررسی می‌باشد. همچنین متوسط استفاده از مجلات مجموعه‌ی Emerald یک بار در طول دوره‌ی مورد بررسی است.

مجلات هسته‌ی حوزه‌ی بهداشت محیط؛ به منظور تعیین مجلات هسته در زمینه‌ی موضوعی بهداشت محیط، جدول Bradford (توزیع فراوانی مجلات الکترونیکی حوزه‌ی بهداشت محیط) مورد استفاده قرار گرفته است. در جدول مذکور تعداد ۱۰۸ عنوان مجلات الکترونیکی حوزه‌ی بهداشت محیط که دفعات استفاده از آن‌ها بیش از یکبار بوده است، بر اساس دفعات استفاده مرتب شدند. به منظور محاسبه‌ی تعداد مجلات هسته در زمینه‌ی مورد بررسی، لازم است مجلات موجود در جدول فوق به طبقاتی تقسیم شوند که تعداد کل مراجعات به مجلات هر طبقه با سایر طبقات به طور تقریبی مساوی باشد. بر این اساس مجلات به شش طبقه تقسیم

جدول ۲: نسبت استفاده از مجلات الکترونیکی حوزه‌ی بهداشت محیط بر اساس مجموعه‌های الکترونیکی

ردیف	نام پایگاه	تعداد مجلات در حوزه‌ی بهداشت محیط	تعداد کل استفاده	میانگین استفاده از مجلات
۱	Science Direct	۲۰	۳۲۰۱	۱۶۰/۰۵
۲	Oxford	۱۱	۱۱۶۴	۱۰۵/۸۲
۳	OVID	۱۰	۱۵۴	۱۵/۴
۴	Wiley Interscience	۱۶	۸۶	۵/۳۷۵
۵	Proquest	۱۴۷	۶۱۸	۴/۲۰۴
۶	Emerald	۵	۵	۱

American Journal of Epidemiology
Journal of Adolescent Health
American Journal of Preventive Medicine

در لیست فوق، مجلات ردیف‌های ۱ و ۲ از طریق مجموعه‌های الکترونیکی Oxford و Proquest و مجلات ردیف ۳ و ۴ از طریق مجموعه‌ی الکترونیکی Science Direct در اختیار کاربران قرار دارند.

نمودار Bradford مجلات هسته‌ی حوزه‌ی بهداشت محیط: بر اساس نتایج به دست آمده، نمودار ۱ (نمودار Bradford مجلات حوزه‌ی بهداشت محیط) ترسیم گردید. در این نمودار محور Xها لگاریتم فراوانی تجمعی عناوین در پایه‌ی e و محور Yها فراوانی تجمعی تعداد استفاده از مجلات را نشان می‌دهد.

بر اساس آنچه در نمودار ۱ نشان داده شده است، سه عنوان از مجلات پراستفاده‌ی این حوزه در منطقه‌ی مجلات هسته و چهار عنوان دیگر در منطقه‌ی مجلات ماورای هسته قرار گرفته‌اند.

مجلات فوق از طریق مجموعه‌ی الکترونیکی Science Direct در اختیار کاربران دانشگاه قرار دارند.

مجلات ماورای هسته‌ی حوزه‌ی بهداشت محیط: مجلاتی که بر اساس قاعده‌ی Bradford در لایه‌ی دوم میزان استفاده قرار می‌گیرند، مجلات ماورای هسته نامیده می‌شوند. این مجلات پس از مجلات هسته، دارای بیشترین میزان استفاده هستند. با استفاده از رابطه‌ی زیر مجلات ماورای هسته‌ی حوزه‌ی مذکور محاسبه و تعیین گردید:

$$R(n) = a.n^b$$

$$5219 = (301)(n^{2/34})$$

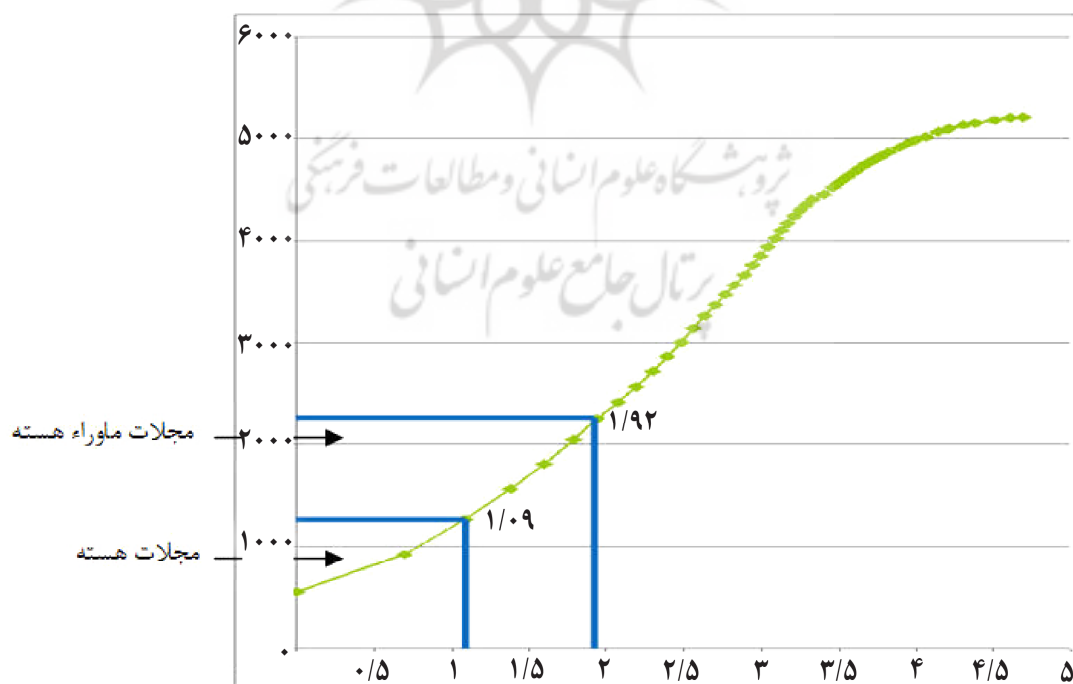
$$n^{2/34} = 5219/301 = 17/34$$

$$2/34 = \log n = \log 17/34$$

$$\rightarrow n = 3/58 \approx 4$$

در نتیجه تعداد مجلات ماورای هسته در زمینه‌ی موضوعی بهداشت محیط شامل ۴ عنوان به شرح زیر می‌باشد:

International Journal of Epidemiology

نمودار ۱: مجلات الکترونیکی هسته‌ی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان در حوزه‌ی بهداشت محیط

یا چند مجموعه‌ی الکترونیکی در دسترس کاربران قرار گرفته‌اند. تعداد ۸۳ عنوان (۳۹/۷ درصد) از مجلات الکترونیکی این حوزه در طول دوره‌ی مورد بررسی هرگز استفاده نشده‌اند. ابراهیمی نیز در تحقیق خود دریافت که ۳۷/۵ درصد از مجلات هرگز استفاده نشده‌اند (۶).

می‌توان گفت که استفاده‌ی کاربران دانشگاه از مجلات تخصصی این حوزه، بیشتر از طریق مجموعه‌ی Science Direct صورت گرفته است. عسگری نیز در پژوهش خود دریافت که بیشترین میزان متوسط استفاده‌ی کاربران، از مجموعه‌ی Blackwell بوده است (۱۰). این نکته می‌تواند به دلیل آشنایی بیشتر کاربران با مجموعه‌های الکترونیکی مذکور و همچنین کیفیت و موضوعیت مقالات ارائه شده در مجلات موجود در این مجموعه‌ها باشد. میزان استفاده از مجلات الکترونیکی شامل طیف وسیعی از تعداد دفعات استفاده برای هر مجموعه‌ی الکترونیکی است، به نحوی که در بیشترین میزان، در مجموعه‌ی Science Direct هر مجله به طور متوسط ۱۶۰/۰۵ دفعه در سال استفاده شده است. این آمار نشان دهنده‌ی علاقمندی زیاد کاربران به مجلات موجود در این مجموعه می‌باشد. همچنین نتایج حاصل از این پژوهش نشان داد که بر خلاف یافته‌های مقصودی که نشان می‌دهد مجلات هسته‌ی علوم تربیتی دانشگاه‌های اهواز و شیراز در رأس فهرست ISI و گزارش استنادی مجلات قرار داشته‌اند (۲)، مجلات هسته‌ی حوزه‌ی بهداشت محیط دانشگاه علوم پزشکی اصفهان به صورت کلی در جایگاه ابتدایی این فهرست قرار ندارند. در واقع می‌توان گفت مجلات نمایه شده در ISI در حوزه‌ی بهداشت محیط، کمتر در دانشگاه علوم پزشکی اصفهان استفاده شده است.

نتیجه‌گیری

نتایج نشان داد که درصد بالایی از مجلات الکترونیکی حوزه‌ی بهداشت محیط در دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، میزان استفاده‌ی پایینی را به خود اختصاص داده‌اند. به همین دلیل می‌توان گفت که میزان آشنایی کاربران دانشگاه با سایر

جایگاه مجلات حوزه‌ی بهداشت محیط دانشگاه علوم پزشکی اصفهان در فهرست مجلات ISI: بر اساس نتایج حاصل از مقایسه‌ی مجلات الکترونیکی مورد بررسی با گزارش استنادی مجلات، پراستفاده‌ترین مجله‌ی الکترونیکی این حوزه توسط کاربران دانشگاه یعنی مجله‌ی Social Science and Medicine در فهرست مجلات ISI وجود ندارد. همچنین مجله‌ی Patient Education and Counseling که دومین مجله از نظر میزان استفاده‌ی کاربران دانشگاه بوده است، در فهرست ISI در جایگاه سی و چهارم قرار دارد و سومین مجله‌ی هسته‌ی دانشگاه در حوزه‌ی بهداشت محیط (مجله‌ی Preventive Medicine) در جایگاه بیست و چهارم در لیست ISI قرار گرفته است. با بررسی نتایج و مقایسه‌ی جداول مشاهده شد که مجله‌ی Epidemiologic Reviews که در رأس فهرست JCR قرار دارد، با مجموع ۳۵ بار استفاده در ردیف سی و دومین پراستفاده‌ترین مجلات الکترونیکی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان قرار دارد. همچنین دومین مجله‌ی معتبر ISI یعنی مجله‌ی Environmental Health Perspectives با تعداد استفاده ۱۱ بار توسط کاربران دانشگاه در رتبه‌ی ۵۴ از لیست مجلات الکترونیکی این حوزه و سومین مجله‌ی معتبر این مؤسسه یعنی مجله‌ی Annual Review Of Public Health بدون استفاده توسط کاربران می‌باشد.

بحث

بررسی میزان استفاده از نشریات الکترونیکی که اساس پژوهش حاضر را تشکیل داده است، یکی از راه‌های تعیین مجلات هسته محسوب می‌شود. این روش در پژوهش ابراهیمی (۶)، حمدی‌پور و مهرداد (۷)، احمدزاده (۹)، عسگری (۱۰) و همکار و Bravo و همکاران (۱۷) نیز مورد استفاده قرار گرفته است. نتایج بررسی نشان داده است که مجلات تخصصی حوزه‌ی بهداشت محیط دانشگاه علوم پزشکی اصفهان در بین مجموعه‌های الکترونیکی متعددی توزیع شده‌اند. برخی از این مجلات به صورت مشترک از طریق دو

الکترونیکی تحت اشتراک دانشگاه علوم پزشکی اصفهان برای اعضای هیأت علمی، دانشجویان و محققان حوزه‌ی بهداشت محیط، به ترتیب اولویت شامل کارگاه‌های آشنایی با مجموعه‌های Proquest، Science Direct، Wiley Interscience، Springer، Oxford، Ovid، Emerald، MD Consult و BMJ Journals

- اطلاع رسانی مناسب در رابطه با پوشش موضوعی هر یک از مجموعه‌های الکترونیکی تحت اشتراک دانشگاه علوم پزشکی اصفهان،
- برگزاری کارگاه‌های آموزشی روش استفاده از منابع اطلاعاتی پزشکی به منظور آشنایی بیشتر محققان این حوزه با نمایه‌نامه‌های معتبر دنیا مانند ISI و Scopus و یا پایگاه‌های ارایه‌ی چکیده مانند PubMed.
- ایجاد و تقویت خدمات اشاعه‌ی اطلاعات علمی در بین کاربران حوزه‌ی بهداشت محیط در دانشگاه علوم پزشکی اصفهان به منظور پوشش جنبه‌های خاص این حوزه.

مجلات تخصصی این حوزه در حد کافی نمی‌باشد و یا مقالات ارایه شده در آن مجلات ارتباط چندانی با موضوعات مورد بررسی توسط کاربران این حوزه ندارند.

از این رو با توجه به این که بر اساس محدودیت‌های موجود در تأمین مجلات لاتین، لازم است مجلات هر حوزه، اولویت‌بندی شوند و از بین آن‌ها انتخاب مناسب صورت گیرد، به نظر می‌رسد مجلات الکترونیکی موجود مجموعه‌های Science Direct، Oxford و Ovid در این حوزه بایستی جزء اولویت‌های اصلی انتخاب و اشتراک مجلات حوزه‌ی بهداشت محیط در دانشگاه علوم پزشکی اصفهان قرار گیرند. همچنین مجلات الکترونیکی حوزه‌ی بهداشت محیط موجود در مجموعه‌ی Proquest باید با دقت بیشتری بررسی شود و انتخاب صحیحی از بین آن‌ها صورت گیرد.

پیشنهادها

- پس از بررسی نتایج این پژوهش و مطالعه‌ی شرایط دانشگاه علوم پزشکی اصفهان و منابع اطلاعاتی موجود در آن، پیشنهادهایی به شرح زیر ارایه می‌گردد:
- برگزاری دوره‌های آموزش استفاده از مجموعه‌های

References

1. Mohseni H, Behzadei R. Journal management. Tehran: Ketabdar; 2006. [In Persian].
2. Maghsoudi Dorrieh R. Foreign Core journals in Educational Psychology course. Fasnameh-Ketab 2002; 13(2): 37-45. [In Persian].
3. Mohseni H, Behzadei R. Collection Development and document Delivery services. Tehran: Ketabdar; 2006. [In Persian].
4. Salimi Jahromi M. Bradford Law Application in study on Using Rate of Medical Journals in Iran, [MSc Thesis] Tehran: School of Management and Information, Iran Medical University; 1987. [In Persian].
5. Ghazi Mirsaeed J. Core Journals Appointment with using production and Citation rate in Medline and SCI 1998 [PhD Thesis]. Iran Medical University; 1994. [In Persian].
6. Ebrahimi MH. Core Journals Appointment Humanities' School in Tarbiat Modares University Central Library with Using Bradford Law and Faculties. Fasnameh- Ketab 2001; 12(1): 76-89. [In Persian].
7. Hamdipour A, Mehrad J. A research on English core Journals of Shiraz University's Science School Based on Bradford Law and Opinion of Faculties and Researchers, [MSc Thesis] Shiraz: Training Sciences School, Shiraz University; 2001. [In Persian].
8. Hayati Z, Ranjbar J. Core Journal Appointment of literature and humanities School and Training Sciences School of Shiraz University in Mirzaye Shirazi library with Using Bradford Law and Faculties opinion in 2002. Fasnameh- Ketab 2003; 6(2): 87-102. [In Persian].
9. Ahmadzadeh S. Using Rate of Art library English journals and appointment of core journals. Quarterly journal of Sciences and Information Technology 2007; 22(4): 19-36. [In Persian].

10. Asgari R, Alemokhtar MJ, Boroumand MA. Appointment of Isfahan University of medical sciences core journals in Immunology, Hematology and Neurology categories in 2007 and appointment of these journals ranks in ISI List, [Research Project] Isfahan: Isfahan University of Medical Sciences; 2009. [In Persian].
11. Goffman W, Morris TG. Bradford's law and library acquisitions. *Nature* 1970; 226(5249): 922-3.
12. Sivers R. Partitioned Bradford Ranking and the Serials Problem in Academic Research Libraries. *Collection Building* 1987; 8(2): 12-9.
13. Howkins DT. *Bibliometrics of Electronic Journal In Information Science*. *Information Research* 2001; 7(1). [Online]. Available from: URL: <http://informationR.net/ir/7-1/paper120.html/>
14. Davies B. The ASVIN Project: a study of electronic and printed veterinary science journals in the UK and Ireland. *Health Info Libr J* 2002; 19(1): 21-32.
15. Davis PM. Where to spend our E-journal money: Defining a university library's core collection through citation analysis. *Portal-libraries and the academy* 2002; 2(1): 155-66.
16. Crudge SE, Hill ML. Electronic journal provision in a health-care library: insights from a consultation with NHS workers. *Health Info Libr J* 2006; 23(2): 87-94.
17. Bravo R, Diez A, Almuzara B, Suare M. Patterns of Use of Electronic Journals in Spanish University Libraries. *Serials Review* 2008; 34(2): 115-28.
18. Lee SD, Boyle F. *Building an electronic resource collection: a practical guide*. 2nd ed. London: Facet; 2004.

Determination of Isfahan University of Medical Sciences Environmental, Public & Occupational Health Core E- Journals and Compare with ISI List*

*Mohammad Ali Boroumand¹; Neda Asadian²; Mansureh Jamshidian²;
Zahra Rajabi²; Elham Zarei³*

Abstract

Introduction: Purchasing scientific journals take a large amount of university library budget. So choosing journals with a scientific validity that response to universities needs is so important. This Article aims to have a survey on usage rate of Isfahan University of Medical Sciences users on public, environmental and occupational health journals to confirm core journals via Bradford Scattering law and compare them with the ISI journals list.

Methods: This is a padding descriptive research that had a bibliometric survey on Isfahan University of Medical Sciences Electronic journals that presented in Iranian National Medical Digital Library (www.inlm.org). Research society was consisting of 191 electronic journals. A checklist was used for data collection and research findings presented by descriptive statistics in Microsoft excel.

Results: The findings showed that the core journals of this university in public & environmental health course were Social Science and Medicine, Patient Education and Consulting and Preventive Medicine journals. The most widely used journal by users of the university in this field, in 2008 was not in ISI journal citation reports and most prestigious journal in the ISI in this category was in 32nd place rank of using.

Conclusion: The results indicated the little familiarity of the university users with electronic resources in the health field. But we can expect that establishment of training course and electronic collections presentation can help electronic resource cognition in users and increase using them.

Keywords: Periodicals; Schools, Public Health; Occupational Health; Public Health; Universities; Resources.

Type of article: Original Article

Received: 2 Aug, 2010

Accepted: 29 Jan, 2011

Citation: Boroumand M, Asadian N, Jamshidian M, Rajabi Z, Zarei E. **Determination of Isfahan University of Medical Sciences Environmental, Public & Occupational Health Core E- Journals and Compare with ISI List.** Health Information Management 2011; 7 (Special Issue): 688.

* This article resulted from research project No 287288 funded by deputy for research, Isfahan University of Medical Sciences.

1. MSc, Library & Information Sciences, Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Iran. (Corresponding Author) Email: ma.boroumand@gmail.com

2. BSc, Library & Information Sciences, Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Iran.

3. BSc, Library & Information Sciences, Library of Mobarakeh Steel Co, Isfahan, Iran.